

Багмут Іван Андріанович

Життя та творчість

*Той, хто прочитає твори Івана Багмута,
назавжди залишиться вдячний йому за ті
хвилини радості, які може дати тільки
справжнє мистецтво, справжня художня література.
Бичко В.*

В 30-ті роки животворні традиції досвідчених митців слова підхоплюють і примножують молоді письменники. Серед них відомий український письменник, наш земляк Іван Багмут.

З ім'ям Івана Андріановича Багмута пов'язана велика цікава сторінка української дитячої літератури. Книги "Щасливий день суворовця Криничного" (1948) та "Шматок пирога" (1957) неодноразово друкувалися не тільки в Україні, а й за кордоном – в Польщі, Болгарії, Чехословаччині, Китаї. Ці та багато інших творів увійшли в коло дитячого читання й стали хрестоматійними. Його твори відкривають світ Далекого Сходу і Карелії, Алтаю і Середньої Азії, в них чується відлуння вибухів на фронтах громадянської та Вітчизняної воєн, запах хліба, вирощеного трудівниками колгоспних ланів, зринають постаті жителів Далекої Півночі, відважних розвідників, юних суворовців, школярів, їхніх батьків та учителів.

Твори Багмута – це цілий світ, своєрідна колекція людських доль, пристрастей життя.

Про важливі, найсерйозніші речі письменник говорить щиро, довірливо й просто. Завжди знаходить потрібні слова і ставить їх у такому порядку, коли не відчувається надриву чи крикливої декларації, що, безперечно, свідчить про високу майстерність.

Народився Іван Андріанович Багмут 7 червня 1903 року в селі Бабайковці Новомосковського повіту Катеринославської губернії (тепер Царичанський район Дніпропетровської області) в родині сільського вчителя. В сім'ї Багмутів виховувалось десятеро дітей. Закінчивши Бабайківську церковноприходську школу, Іван 1913 р. вступив до Новомосковської класичної гімназії, де провчився до 1919 р. Після закінчення вступив на останній курс учительської семінарії, яку закінчив 1921 р.

Учителював у семирічній школі рідного села, завідував волосною політосвітою. Згодом переїхав до Харкова. Працював інспектором Народного комісаріату освіти УРСУ, потім – редактором Юнацької літератури у Державному видавництві України, літературним редактором художнього відділу Всеукраїнської радіоуправи, референтом у РАТАУ. Працю поєднував з навчанням у Харківському сільськогосподарському інституті, який згодом залишив і активно включився в літературне життя столиці. Перебував у колі таких письменників, як І. Микитенко, І. Кулик, П. Панч, О.

Копиленко, О.Донченко, Ю. Смолич. Вдвідував клуб літераторів ім. В. Блакитного, брав участь у популярних дискусіях того часу.

Пробував писати сам. У харківських журналах з'являються перші статті та рецензії І. Багмута.

Наприкінці 20-х років І. Багмут багато подорожував по країні, результатом чого стали книжки нарисів, публікації в журналах і газетах.

Видав книжки: "Подорож до Небесних гір" (1930), "Преріями та джунглями Біробіджана" (1931), "Вибухи на Півночі" (1932), "Карелія"(1933), "Верхівки засніжених тундр" (1935).

Був членом літературних організацій "Молодняк" і "Пролетфронт".

Літературна діяльність І. Багмута перервалася 9 серпня 1935 року, коли Особлива нарада при Харківському управлінні НКВС УРСР за вигадану контрреволюційну діяльність засудила його на 6 років позбавлення волі. Відбував строк у виправно-трудових таборах Чиб'ю, Уса, Абезь (Комі АРСР). Працював геологом у пошуковій партії, що обслуговувала будівництво Печорської залізниці. Після звільнення в 1941 р. залишився працювати там же вільнонайманим, подав заяву з проханням добровільно відправити його на фронт.

Близько 80 літераторів України – майже третина письменницької організації – добровільно пішли на фронт. Серед них у вересні 1942 р. пішов рядовим і І. Багмут. Був розвідником на Воронежському фронті. В лютому 1943 р. тяжко поранений. Потім – госпіталь, ампутація ноги та дев'ять місяців лікування. Довелось починати нове життя. Але Іван Андріанович ніколи не скаржився на життя, був наполегливим і довів лікарям, що може мандрувати. Невдовзі вирушив спочатку на Кубу, потім в Японію, Індію та по Середземному морю.

Видав збірки оповідань "Гарячі джерела" (1947), "Оповідання" (1951), "Шматок пирога" (1957), "Злидні" (1958), "Знак на стіні" (1961); повісті "Щасливий день суворовця Криничного" (1948), "Господарі Охотських гір" (1949), "Служу Радянському Союзу" (1950), "Блакитне плесо" (1959), "Записки солдата", "Подвиг творився так" (1961), "Пригоди чорного кота Лапченка, описані ним самим" (1964), "Життєпис слухняного хлопця" (1968); п'єси "Дорога мамочка" (1952), "Степи цвітуть" (1959).

22 березня 1957 р. Президія Харківського обласного суду розглянула судово-слідчу справу письменника і скасувала постанову Особливої наради при НКВС УРСР від 9 серпня 1935 р. як безпідставну, за відсутністю складу злочину.

Складним був шлях до читача найзнаменитішого твору письменника – повісті про Велику Вітчизняну війну "Записки солдата", перші розділи якої написано ще в 1944 р. у госпіталі, де він змалював свою участь у війні. Коли вийшла книга (1949), більшість колег не зрозуміли тоді особливостей творчої манери автора, переконаного, що найкраще скажуть про героя-солдата його вчинки на фронті. Стриманість авторського стилю в повній мірі відповідає характерові бійця. Свій повсякденний подвиг розвідника він вершить із тією природністю й повнотою духовного життя, що вирізняють воїнів-патріотів. Лише після другого видання в 1969 р. "Записки солдата" зайняли належне

місце в українській літературі.

В останні роки свого життя Іван Андріанович був членом правління обласної письменницької організації. Брав активну участь у розв'язанні всіх важливих питань, пов'язаних з мистецьким вихованням творчої молоді. Часто зустрічався з авторами, багато часу віддавав їхнім рукописам, поєднуючи високу вимогливість рецензента і щире людську доброзичливість. Він не шкодував теплих слів, коли зустрічався з обдарованою людиною.

Іван Багмут удостоєний літературної премії імені Лесі Українки 1973 року.

Іван Андріанович Багмут помер 20 серпня 1975 р. в м. Харкові. А його твори, здобувши загальне визнання, продовжують жити.

Література

Багмут І. Записки солдата: Повісті, оповідання, нариси. – К.: Дніпро, 1975. – 503 с.

Багмут И. А. Записки солдата: Повести и рассказы. – М.: Сов. писатель, 1985. – 494 с., портр.

* * *

Багмут І. Гострити зброю: [інтерв'ю в переддень V з'їзду письменників України] // Прапор. – 1996. № 5. – с. 2-3.

* * *

Історія української літератури. т. 6. Література періоду боротьби за перемогу соціалізму (1917-1932). – К.; 1970. – 515 с.

Про Багмута – с. 72, 84

Історія української літератури у 2-х томах. т. 2. Радянська література. – К.: Наук. думка, 1988. – 742 с.

Про Багмута – с. 166, 172, 209, 218, 233, 325, 326.

Мукомелі О. Іван Багмут // З порога смерті: Письменники – жертви сталінських репресій. – К.: 1991. – с. 51-53

* * *

Заєць І. Я. Іван Багмут: Літ.-критич. нарис: – 2-е вид., доповн. – К.: Веселка, 1985. – 112 с.

Романчук Б. Азбуковник. Енциклопедія української літератури. т. 1. – Філадельфія. – К., 1969. – 472 с.

Про Багмута – с. 198-199

* * *

Брюген В. Рубежі часу // Літ. Україна. – 1965. – 1 жовт.

Гельфандбеїн Г. Літературне покликання – проза. // Прапор. – 1983. – № 5. – с.121-124

Дмитрієв В. Жага пізнання // Молодь України. – 1973. – 7 червн.

Добровольський В. Невпокійливість: Декілька штрихів до портр. письм. Багмута // Прапор. – 1983. – № 5. с. 124-127

З літературної географії Приорілля: [Біографія І. Багмута] // Приорільська правда. – 1971. – 22 квіт.

Заєць І. Я. Іван Багмут // Рад. літературознавство. - 1962. - № 4. - с. 116-124

Іван Анріанович Багмут: [Некролог] // Літ. Україна. - 1975. - 26 серп.

Кенігсберг-Челак М. Достовірність і лаконізм: Кілька думок про повісті Івана Багмута // Літ. Україна. - 1964. - 31 травн.

Кияшко Г. Книжки виховують, навчають // Літ. Україна. - 1973. - 27 лют.

Котляров Б. Його усмішка // Літ. Україна. - 1983. - 9 черв.

Лауреат премії імені Лесі Українки // Літ. Україна. - 1973. - 27 лют.

Нездійминого М. Жила-була сім'я... [Про письменників Багмутів] // Приорільська правда. - 1991. - 15 січн.

Письменники України - жертви сталінських репресій: Іван Багмут // Нові рубежі. - 1992. - 15 груд.

Тимченко В. Життєві і творчі горизонти // Прапор. - 1979. - № 6. - с. 91-96

Ющенко О. Побували в Галактиці [Спогад] // Березіль. - 1997. - № 9-10. - с.170-175

* * *

Багмут І. А. // УРЕ. - т. 1. - с. 400

Багмут І. А. // УРЕ. - 2-е вид. - К., 1978. т. I. - с. 317

Іван Багмут // Писатели Украины в Великой Отечественной: Библиографический справочник. - К., 1985. - с. 17